

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Μουσικών Σπουδών

20 χρόνια
1992-2012

Θερινή Ακαδημία Μουσικής Παιδαγωγικής 2013

«Ήχος, Φύση και Δημιουργία στη Μουσική Εκπαίδευση» 27-30 Ιουνίου 2013

Μεταξύ 27 και 30 Ιουνίου 2013 στην Κέρκυρα πραγματοποιήθηκε η Θερινή Ακαδημία Μουσικής Παιδαγωγικής 2013 του Ιονίου Πανεπιστημίου με τίτλο: «Ήχος, Φύση και Δημιουργία στη Μουσική Εκπαίδευση». Η Θερινή Ακαδημία Μουσικής Παιδαγωγικής ήταν αφιερωμένη στη σχέση της φύσης με τη μουσική στο πλαίσιο της μουσικής εκπαίδευσης. Ήταν ενταγμένη στη *Διεθνή Θερινή Μουσική Ακαδημία του Ιονίου Πανεπιστημίου 2013* και έγινε σε συνεργασία με το *Εργαστήριο Ηλεκτροακουστικής Μουσικής Έρευνας και Εφαρμογών [EPHMEE]* στο πλαίσιο των εκδηλώσεων *Ήχος και Πόλη 2013*, και την *Ελληνική Εταιρεία Ακουστικής Οικολογίας*. Δίδαξαν οι Carole de Haut-Darwiche, Τζίνα Γιωτάκη, Κατερίνα Τζεδάκη, Ζωή Διονυσίου, και Ιωάννα Ετμεκτσόγλου.

Κάποια από τα θέματα που ερευνήθηκαν ήταν: Πώς οι ήχοι της φύσης μπορούν να αξιοποιηθούν στη σύγχρονη μουσική εκπαίδευση; Πώς μπορεί η φύση να λειτουργήσει ως αφορμή για μια σύγχρονη μουσική δημιουργία; Πώς μπορεί να γίνει μια δημιουργική ακρόαση και εκτέλεση έργων που σχετίζονται με τη φύση; Ποιος είναι ο ρόλος και η λειτουργία της φύσης στο παραδοσιακό παιδικό τραγούδι; Πώς οι ήχοι και εικαστικές απεικονίσεις της φύσης μπορούν να εμπνεύσουν κινητικούς και μουσικούς αυτοσχεδιασμούς; Το τετραήμερο πρόγραμμα περιλάμβανε ένα πλήθος εργαστηρίων, μία περιγραφή των οποίων ακολουθεί στη συνέχεια.

Την πρώτη μέρα, Πέμπτη 27 Ιουνίου, ώρες 10.00-13.00, η Ιωάννα Ετμεκτσόγλου έδωσε το πρώτο σεμινάριο με θέμα: «**Εισαγωγή στην Ακουστική Οικολογία με έμφαση στην παιδαγωγική της διάσταση**». Το εργαστήριο εισήγαγε τους συμμετέχοντες στον διεπιστημονικό και μουσικό τομέα της Ακουστικής Οικολογίας. Έγινε σύντομη εξέταση της ιστορικής εξέλιξης του τομέα με αναφορές σε έρευνα, εφαρμογές, μουσική δημιουργία καθώς και σε πιθανές κοινωνικές και οικολογικές παραμέτρους. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην παιδαγωγική διάσταση της Ακουστικής Οικολογίας με παραδείγματα εφαρμογών της στη μουσική εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες εξασκήθηκαν στη χρήση σχετικής ορολογίας μέσα από ακροάσεις, ασκήσεις, παιχνίδια και προβολές οπτικοακουστικού υλικού. Στο δεύτερο μέρος του σεμιναρίου κάναμε «**Βουτιά στους ήχους της θάλασσας**». Αναρωτηθήκαμε αν κάναμε μια φανταστική βουτιά μέσα στο βυθό της θάλασσας, τι ήχους θα ακούγαμε; Τι ήχους κάνουν τα ψάρια και τα θαλάσσια θηλαστικά; Γιατί χρησιμοποιούν τους ήχους; Τι είναι το βιολογικό και το τεχνητό SONAR και πώς τα χρησιμοποιούν τα θαλάσσια θηλαστικά και ο άνθρωπος; Πώς ακούγονται μέσα στο βυθό οι ήχοι που κάνουμε εμείς οι άνθρωποι με τις διάφορες δραστηριότητές μας και πώς επηρεάζουν τους οργανισμούς του βυθού; Μέσα από παιχνίδια με ήχους, εικόνες και κίνηση, αποσπάσματα από το βίντεο “Sea of Sound” του Cornell Lab of Ornithology, πειραματισμούς με υδρόφωνα, οι συμμετέχοντες θεωρούμε ότι ευαισθητοποιήθηκαν στον πλούσιο ηχητικό κόσμο του βυθού της

θάλασσας, εξερεύνησαν τις δημιουργικές και παιδαγωγικές του δυνατότητες για το μάθημα της μουσικής και προβληματίστηκαν για το πώς μπορούμε όλοι να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης σε παιδιά και ενήλικους.

Το απόγευμα της ίδιας μέρας η **Ιωάννα Ετμεκτσόγλου** μας ταξίδεψε σε **«Καλέσματα και Τραγούδια των Πουλιών ως μέσον για αντιληπτική μάθηση, μουσική δημιουργία και περιβαλλοντική εκπαίδευση»**. Τα καλέσματα και τα τραγούδια των πουλιών αποτελούν σημαντικό στοιχείο των ηχοτοπίων της φύσης αλλά ακόμα και της πόλης. Είναι δυνατόν να προσεγγισθούν ως μηνύματα προς αποκωδικοποίηση αλλά και για τα μουσικά τους χαρακτηριστικά. Στην παρουσίαση-εργαστήριο μέσα από βίντεο και ακροάσεις ήχων πουλιών, οι συμμετέχοντες γνώρισαν τη σημασία του ήχου στην επικοινωνία των πουλιών μέσα από την εξέταση διαφόρων τύπων καλεσμάτων και τραγουδιών. Πειραματίστηκαν στην αναγνώριση γνωστών πουλιών από τους ήχους τους και μέσα από σχετικές ακουστικές ασκήσεις και παιχνίδια πήραν ιδέες για το πώς οι ήχοι των πουλιών είναι δυνατόν να λειτουργήσουν στην εκπαίδευση ως ερεθίσματα για ακουστικές ασκήσεις - σοφλέζ, ως υλικό για σύνθεση και μουσικό αυτοσχεδιασμό αλλά και ως έναυσμα για κατανόηση, εκτίμηση και προστασία του περιβάλλοντος.

Στο δεύτερο μέρος του απογευματινού σεμιναρίου η **Κατερίνα Τζεδάκη** μας οδήγησε στον πρώτο **«Ηχητικό Περιπάτο»** στο Παλαιό Φρούριο και στην Πόλη της Κέρκυρας. Στο εργαστήριο αυτό οι συμμετέχοντες προσέγγισαν μέσα από την πρακτική άσκηση του ηχητικού περιπάτου την μουσική που κρύβεται στην καθημερινότητα μας. Όλοι οι ήχοι, σύντομοι ή μακρείς, δυνατοί ή ανεπαίσθητοι, ευχάριστοι ή ενοχλητικοί, φυσικοί ή μηχανικοί, αποτελούν εκτός από ενδείξεις για τις δραστηριότητες στο περιβάλλον μας και μέρος μιας αένας μουσικής σύνθεσης στην οποία και εμείς μετέχουμε με διάφορους τρόπους. Στόχοι της δραστηριότητας αυτής ήταν: η αύξηση της συγκέντρωσης, της προσοχής, η ενίσχυση της μουσικής μνήμης, η ανάπτυξη της ικανότητας αλλαγής της εστίασης σε διαφορετικά ηχητικά ερεθίσματα, η βιωματική κατανόηση της ηχοποικιλότητας στο περιβάλλον, η συνειδητή δημιουργική ακρόαση και η κάθαρση της ακοής.

Την Παρασκευή 28 Ιουνίου 2013 μεταφερθήκαμε στον υπέροχο χώρο του Παραρτήματος της Εθνικής Πινακοθήκης, στην Κάτω Κορακιάνα. Η **Ζωή Διονυσίου** δίδαξε το πρώτο πρωινό εργαστήριο και είχε τίτλο: **«Από την εικαστική τέχνη στη μουσική δημιουργία»**. Το Εργαστήριο ήταν εμπνευσμένο από τα έργα της Εθνικής Πινακοθήκης του Παραρτήματος Κέρκυρας. Προβληματιστήκαμε γύρω από θέματα όπως: Τι ηχητικά μηνύματα αντιλαμβανόμαστε ως θεατές ενός έργου τέχνης; Τι μουσικούς συνειρμούς προκαλεί ένα εικαστικό έργο και πώς ενεργοποιεί τη μουσική εμπειρία του θεατή; Πώς οι ήχοι της φύσης μπορούν να αποτυπωθούν σε ένα εικαστικό έργο; Τα έργα του Παραρτήματος της Εθνικής Πινακοθήκης στην Κέρκυρα αποτέλεσαν την αφορμή για να ταξιδέψουμε μουσικά επιχειρώντας μία περιγραφική, αφηρημένη ή φαντασσιακή απεικόνιση των ήχων διαφόρων έργων της Νεοελληνικής Τέχνης.

Μετά από ένα χαλαρωτικό διάλειμμα και γεύμα που προσφέρθηκε στους συμμετέχοντες στον κήπο της Πινακοθήκης η **Τζίνα Γιωτάκη** οδήγησε το δεύτερο σεμινάριο της ημέρας με τίτλο: **«Από την εικαστική τέχνη στη χορογραφική δημιουργία»**. Το εργαστήριο περιλάμβανε κινητικούς αυτοσχεδιασμούς και δημιουργικές δραστηριότητες βασισμένες σε έργα της Εθνικής Πινακοθήκης του Παραρτήματος Κέρκυρας. Οι συμμετέχοντες, μέσα από την κίνηση, μελέτησαν φόρμες, μοτίβα, χρώμα, διαστάσεις αλλά και το χώρο ως φυσικό ή δομημένο περιβάλλον όπως πηγάζει από τα έργα, και τα απέδωσαν κινητικά σε σύντομες χορογραφικές συνθέσεις. Έγινε αναφορά σε ζητήματα σύνθεσης, όπως για παράδειγμα στο πώς επιτυγχάνεται συνοχή στο εικαστικό ή το χορογραφικό έργο. Οι δραστηριότητες εστίασαν επίσης στην εφαρμογή της δημιουργικής διαδικασίας της χορογραφίας με παιδαγωγικό στόχο.

Το Σάββατο 29 Ιουνίου στις 9.30 το πρωί η **Ιωάννα Ετμεκτσόγλου** καθοδήγησε το σεμινάριο: **«Ο μουσικός αυτοσχεδιασμός ηχοτοπίου ως ψυχολογική και παιδαγωγική βιωματική προσέγγιση»**. Ο ήχος διαποτίζει τα βιώματα των ανθρώπων και των άλλων ειδών που

μοιράζονται κάθε οικοσύστημα. Η μουσική - οργανωμένος ήχος που γίνεται αντιληπτός από ένα ή περισσότερα είδη - είναι αποτέλεσμα μιας δημιουργικής επεξεργασίας του ηχητικού υλικού. Ο *Προετοιμασμένος Μουσικός Αυτοσχεδιασμός Ηχοτοπίου*, με τη μορφή που προτάθηκε στο παρόν σεμινάριο, έγινε αντιληπτός ως μια μουσική, δυναμική προσέγγιση της ζωής μέσα σε ένα οικοσύστημα, μια δημιουργική βιωματική εμπειρία η οποία τροφοδοτείται από την επιστημονική γνώση αλλά και παράγει γνώση μέσω της τέχνης της μουσικής. Το σεμινάριο περιλάμβανε ηχητικό περίπατο στη φύση, χρήση των όρων και τεχνικών της ακουστικής Οικολογίας, και αναπαραστάσεις του αρχικού ηχοτοπίου μέσα από αυτοσχεδιασμό και μουσική δημιουργία. Οι συμμετέχοντες γνώρισαν τι είναι και πού βασίζεται ο *Προετοιμασμένος Μουσικός Αυτοσχεδιασμός Ηχοτοπίου* (ΠΜΑΗ) και ασκήθηκαν στο πώς να προετοιμάζουν και να παρουσιάζουν μουσικούς αυτοσχεδιασμούς ηχοτοπίου.

Η Κατερίνα Τζεδάκη συνέχισε να οδηγεί την ομάδα σε ένα Ηχητικό Περίπατο στο δάσος του Μον Ρεπό. Αυτή τη φορά οι εμπειρίες που μοιράστηκε η ομάδα και οι δραστηριότητες που γίνανε ήταν διαφορετικές από τον ηχητικό περίπατο στο περιβάλλον της πόλης που έγινε την πρώτη μέρα του σεμιναρίου και μάλλον πρωτόγνωρες για τους περισσότερους συμμετέχοντες.

Το απόγευμα της ίδιας μέρας η **Ζωή Διονυσίου** μίλησε με τίτλο: **«Η φύση και ο κύκλος της ζωής στα ελληνικά παραδοσιακά παιδικά τραγούδια: Μεταδίδοντας τα υλικά και τα άυλα ενός μουσικού πολιτισμού από το χτες στο σήμερα»**. Στο σεμινάριο εστίασαμε στα ελληνικά παραδοσιακά παιδικά τραγούδια (νανουρίσματα, ταχταρίσματα, παιχνιδοτράγουδα, κάλαντα, αγερμιοί, σκωπτικά, και εθιμικά τραγούδια) και στο πώς αντικατοπτρίζουν ποικιλοτρόπως τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση στην παραδοσιακή κοινωνία. Εκτός από το ότι στα τραγούδια ανανακλώνται τα βιώματα των παιδιών, μέσα από αυτή τη ζωντανή παράδοση τα παιδιά καταφέρνουν να αντιληφθούν και να βιώσουν τον κύκλο της ζωής με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αναφερθήκαμε σε κάποια από τα μουσικά και κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ελληνικού παιδικού τραγουδιού, καθώς και στο αν και πώς μπορούν αυτά να μεταφερθούν στη σύγχρονη μουσική εκπαίδευση. Μπορεί η παράδοση να διδαχθεί; Διδάσκοντας παραδοσιακή μουσική συμπεριλαμβάνουμε υλικά και άυλα στοιχεία του παραδοσιακού πολιτισμού, ή συνήθως περιοριζόμαστε μόνο στα υλικά; Είναι δυνατόν να διδαχθούν τα άυλα αυτά στοιχεία; Σε μία σύγχρονη εκπαίδευση που στο επίκεντρό της έχει το μαθητή και στόχο την ολοκλήρωση και εξέλιξη του, προβληματιστήκαμε για το πώς μπορεί η παραδοσιακή μουσική να αποτελεί μία καινοτόμο και χρήσιμη πρόταση στη σημερινή τάξη μουσικής; Σκεφτήκαμε δημιουργικές δραστηριότητες ακρόασης, εκτέλεσης και αυτοσχεδιασμού που μπορούν να εφαρμοστούν στην διδασκαλία παραδοσιακής μουσικής. Παρουσιάστηκαν κάποια παιχνιδοτράγουδα, ένα ταχτάρισμα, ένα λαϊκό παραμύθι με επένδυση μουσικής, και άλλα τραγούδια παιδικού κυρίως ρεπερτορίου. Δύο τελειόφοιτες φοιτήτριες, η Ελένη Πάπαρη και η Κωνσταντίνα Λουλέ παρουσίασαν συνοπτικά τις πτυχιακές τους εργασίες σε σχετικό με το σεμινάριο θέμα, καθώς και ο φοιτητής Ζαχαρίας Ζαχούλης παρουσίασε μία ομαδική εργασία ενός μαθήματος.

Το τελευταίο εργαστήριο της Ακαδημίας πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 30 Ιουνίου, στις 11.00 π.μ. από την **Carole de Haut-Darwiche** στον πάντα ανοιχτό και φιλόξενο χώρο του Πολύτεχνου, με τίτλο: **«Η μουσική είναι ήχοι, ήχοι γύρω μας, είτε βρισκόμαστε μέσα είτε έξω από αυτούς»**. Στόχος του εργαστηρίου ήταν να μοιραστούν οι συμμετέχοντες μουσικές εμπειρίες μέσα από παιχνίδια ήχων που προέρχονται από την εξερεύνηση των ήχων του σώματος και ποικίλων άλλων ηχογόνων αντικειμένων. Έγιναν δραστηριότητες εντός της αίθουσας από όλους τους συμμετέχοντες. Κάποιοι όροι που επεξεργαστήκαμε στο ταξίδι μας στους ήχους ήταν: η αίσθηση, η εξερεύνηση, η φαντασία. Στο δεύτερο μέρος του εργαστηρίου εστίασαμε στην παιδική και σχολική ηλικία και εξερευνήσαμε ποιος είναι ο ρόλος των ενηλίκων στη μουσική και ακουστική ανάπτυξη των παιδιών. Έγινε προβολή οπτικοακουστικού υλικού που σχετίζεται με τις δραστηριότητες της διδάσκουσας.

Το σεμινάριο έκλεισε με συζήτηση και γόνιμη ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στους συμμετέχοντες. Πιστεύουμε ότι δόθηκε μία διαφορετική εμπειρία στους 50 περίπου συμμετέχοντες (εκπαιδευτικούς μουσικής, μουσικούς, φοιτητές κλπ.), καθώς ήρθαν σε επαφή με την Ακουστική Οικολογία και το πώς να ενσωματώσουν δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φύση στα μαθήματά τους. Στόχος μας ήταν να αποτελέσει η Θερινή Ακαδημία Μουσικής Παιδαγωγικής του Ιονίου Πανεπιστημίου τόπο συνάντησης, γόνιμου διαλόγου και επιμόρφωσης των συμμετεχόντων γύρω από θέματα που αφορούν τη διδασκαλία και μάθηση της μουσικής στη σημερινή κοινωνία.

Οι Επιστημονικά Υπεύθυνες της Θερινής Ακαδημίας Μουσικής Παιδαγωγικής

Ζωή Διονυσίου

Επίκουρος Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

& Ιωάννα Ετμεκτσόγλου

Επίκουρος Καθηγήτρια Ψυχολογίας της Μουσικής, Μουσικοθεραπεύτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο